

1. Imię i nazwisko

Patryk Tomaszewski

2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe

- 21.04.2009 r. doktorat z nauk humanistycznych – historia. Tytuł rozprawy doktorskiej: *Korporacje akademickie w Polsce w latach 1918-1939. Działalność, struktury, ideologia*. Praca napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Jerzego Borejszy. Recenzenci: dr hab. prof. UMK Jacek Gzella oraz prof. dr hab. Andrzej Pilch, Wydział Nauk Historycznych UMK.
- 9.06.2004 r. tytuł zawodowy magistra historii: tytuł pracy: *Myśl społeczno-polityczna Wojciecha Wasiutyńskiego w latach 1928-1939*. Ukończona specjalizacja społeczno-gospodarcza, Wydział Nauk Historycznych UMK.

Ukończyłem ponadto studia podyplomowe:

- czerwiec 2014 – Studia Podyplomowe: Menadżer projektów naukowo-rozwojowych, WSB w Toruniu

- czerwiec 2022 – Studia Podyplomowe: Executive Master of Business Administration, Państwowa Szkoła Zawodowa we Włocławku.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Czas	Miejsce zatrudnienia i stanowisko
2007-2008	Asystent – Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi 9/10 etatu
2008-2009	Asystent – Zakład Myśli Politycznej Instytut Stosunków Międzynarodowych Wydział Nauk Historycznych UMK
Od 2009 do dziś	Po uzyskaniu stopnia doktora byłem zatrudniony jako asystent a następnie adiunkt na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu na Wydziale Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie w Katedrze Myśli Politycznej.
1.03.2013 – 30.09.2014 r.	Wykładowca w Wyższej Szkole Bankowej w Toruniu - na drugim etacie.
1.10.2019 – 15.04.2023 r.	Starszy wykładowca, a następnie adiunkt Państwowej Akademii Nauk Stosownych we Włocławku - na drugim etacie.
3.04.2023 – 30.06.2024 r.	Główny specjalista ds. badawczych w Sieci Badawczej Łukasiewicz – Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemśle "ORGMAZ", aktualna nazwa Sieć Badawcza Łukasiewicz – ITECH Instytut Innowacji i Technologii – na drugim etacie.

4. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej

Mając na uwadze rozwój naukowy, dążyłem do realizacji zróżnicowanych form współpracy krajowej i międzynarodowej poprzez podejmowanie aktywności naukowej w Polsce, jak i za granicą.

Zważywszy na moje interdyscyplinarne zainteresowania badawcze, współpracowałem z naukowcami i zespołami badawczymi z obszaru nauk o polityce i administracji, nauk o bezpieczeństwie, socjologii oraz historii.

- Brałem udział w stażu naukowym na Uniwersytecie Pomorskim w Słupsku, który **odbyłem w terminie od 1.09. do 30.11.2024 r. pod opieką prof. dr hab. Janusza Gierszewskiego**. Podczas stażu brałem udział w seminariach metodologicznych. Pracowaliśmy nad metodologią badań dotyczących dobrostanu społeczności lokalnych. Prowadziłem wykład o swoich badaniach dotyczących bezpieczeństwa państwa w myśli politycznej. Ponadto prowadziłem seminarium dotyczące ewaluacji czasopism naukowych. Byłem współorganizatorem (sekretarz) II Międzynarodowej Konferencji Naukowa: „Dobrostan w grupach dyspozycyjnych”, która odbyła się na Uniwersytecie Pomorskim w Słupsku w dniach 24-25.10.2024 r. Efektem stażu był artykuł naukowy napisany wspólnie z Wojciechem Piestrzyńskim i Januszem Gierszewskim pt. *Potrzeba bezpieczeństwa w opiniach studentów z Polski i Słowacji*, „De Securitate et Defensione. O Bezpieczeństwie i Obronności”, nr 2, 2024, ss. 107-122.
- **Ponadto odbyłem staż naukowy na Uniwersytecie Witolda Wielkiego w Kownie, który poprzedzony był wizytą w ramach programu Erasmus + (Faculty of Humanities UWW) w dniach 23 - 27.10.2017 r. - wówczas to nawiązałem współpracę z badaczami z tamtejszego uniwersytetu. Staż naukowy odbyłem w dniach 8-21 listopada 2023 r. na Wydziale Nauk o Polityce i Dyplomacji Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie. Brałem udział w spotkaniach metodologicznych. Zapoznałem się z litewskimi czasopismami z obszaru nauk społecznych, uczęszczałem w zajęciach prowadzonych na Wydziale. Wygłosiłem wykład na temat polskiej ewaluacji nauki. Efektem stażu było przygotowanie badań ilościowych dotyczących wojny na Ukrainie w ocenie polityków na Litwie i w Polsce. Artykuł na ten temat jest przygotowywany.**
- Z racji zainteresowania tematyką z zakresu nauk o polityce i administracji oraz nauk o bezpieczeństwie współpracowałem z prof. dr hab. Januszem Gierszewskim

(Uniwersytet Pomorski w Słupsku) oraz badaczami z Politechniki Rzeszowskiej oraz Politechniki Lwowskiej, przy współdziale naukowców z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Badania dotyczyły szeroko pojętego bezpieczeństwa na poziomie regionalnym i lokalnym. Badania w tym obszarze wspólnie z innymi naukowcami doprowadziły do opublikowania ich wyników w artykule: Piotr Siemiątkowski, Patryk Tomaszewski, Oktawia Jurgilewicz, Zhanna Poplavska, *Assessment of basic elements of the security of local communities*, „Journal of Security and Sustainability Issues”, 2019 December Volume 9 Number 2, [http://doi.org/10.9770/jssi.2019.9.2\(20\)](http://doi.org/10.9770/jssi.2019.9.2(20)). Efektem badań było także wydanie książki: P. Siemiątkowski, P. Tomaszewski, *Lokalny wymiar polityki bezpieczeństwa*, Toruń 2020, ISBN: 978-83-231-4374-1, ss. 168.

- Byłem członkiem interdyscyplinarnego zespołu badawczego realizującego grant „Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej (1918–1923). Wydawnictwo źródłowe”, w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „**Narodowy Program Rozwoju Humanistyki**” na lata **2015-2019 - realizowanego przez Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN (numer grantu NPRH: 11H 13 0145 82)**. Efektem pracy zespołu było opracowanie i wydanie materiałów źródłowych w sześciu obszernych tomach. Kierownikiem grantu był prof. dr hab. Marek Kornat. Moim zadaniem było dokonanie wyboru źródeł i opatrzenie ich aparatem naukowym, a także napisanie biogramu Antoniego Ponikowskiego. Zwieńczeniem pracy było wydanie tomu źródeł pt. *Pierwszy gabinet Antoniego Ponikowskiego 19 września 1921 - 5 marca 1922 r.*, pod red. M. Kornat, P. Tomaszewski, Warszawa 2022, ss. 1026. Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej są jednym z najważniejszych źródeł do poznania dziejów politycznych odrodzonego w listopadzie 1918 roku państwa polskiego. Analiza posiedzeń rządu premiera Ponikowskiego, dotyczy czasów dość odległych, jednak opierała się na metodologii zbieżnej z tą, wykorzystaną podczas pracy nad opisem i komentarzem do posiedzeń rządu po 1989 roku.

- W ramach pracy w Instytucie Łukasiewicz-ITech w Warszawie (w latach 2023-2024) zajmowałem się m.in. pracą w zespole opracowującym raport dotyczący implementacji i opracowania metodyki badania poziomu europejskiej suwerenności technologicznej w obszarze bezpieczeństwa energetycznego - technologii wodorowych i SMR. Raport cząstkowy poświęcony był opisowi i ocenie bezpieczeństwa energetycznego Polski z uwzględnieniem potencjału wdrożenia rozwiązań polskich

producentów podczas budowy małych elektrowni atomowych i reaktorów atomowych, a także ich wpływowi na całe otoczenie w wybranych lokalizacjach jest opracowany wspólnie z dr. Piotrem Lewandowskim i dr inż. Emilią Pawlikowską pt. **„Kraj pełen energii? Bezpieczeństwo energetyczne Polski – uwarunkowania, wyzwania i perspektywy rozwoju energetyki jądrowej”**, Warszawa 2025, ss. 51.

- Kierowałem zespołem składającym się z socjologów, prawników i politologów, odpowiedzialnym za złożenie wniosków grantowych na pozyskanie finansowania w obszarze badań prowadzących do budowy i rozwoju tzw. inteligentnych miast. W programie „Nauka dla Społeczeństwa II” mój zespół złożył wniosek grantowy na projekt pt. Centrum analityczno-wdrożeniowe „Nowoczesne miasto”. Wniosek mimo pozytywnych recenzji nie uzyskał finansowania z powodu braku środków.
- W ostatnich latach współpracowałem również z badaczami z Państwowej Akademii Nauk Stosowanych we Włocławku oraz Wydziałem Nauk o Polityce i Administracji Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Efektem tej współpracy były wspólne artykuły w czasopismach naukowych, w tym jednym indeksowanym w Web of Science: A. Lewandowski, P. Tomaszewski, *Koncepcje rozwoju integracji europejskiej na podstawie informacji ministrów spraw zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej (2012-2019)*, „Przegląd Sejmowy” 2021, nr 2 (163), s. 151-179 oraz R. Musiałkiewicz, P. Tomaszewski, *The political function of public finance, The Poland example*, „Ad Alta. Jurnal of Interdisciplinary reaserch”, 2024, vol. 14, nr 1, s. 145-148) oraz jedna monografia współautorska: A. Lewandowski, R. Musiałkiewicz, P. Tomaszewski, *Między upodmiotowieniem a upolitycznieniem. Polski samorząd terytorialny w realiach (kryzysu) demokracji liberalnej po 1989 roku*, Wydawnictwo Państwowej Akademii Nauk Stosowanych we Włocławku, Włocławek 2022, ss. 155. ISBN 978-83-963889-5-7.
- Aktywność naukową wykraczającą poza jedną uczelnię realizuję także, angażując się w działalność czasopism naukowych z bazy ERIH Plus. **Od 2005 roku do dnia dzisiejszego jestem redaktorem naczelnym czasopisma „Historia i Polityka”**, wokół czasopisma wraz z zespołem współpracowników zbudowaliśmy sieć recenzentów, umiędzynarodowioną radę naukową i międzyuczelniane kolegium redakcyjne. Czasopismo publikuje wyniki badań naukowców z obszaru dyscyplin: nauki o polityce i administracji, nauki o bezpieczeństwie, stosunki międzynarodowe, prawo i historia. Dotychczas ukazały się 57 numery czasopisma, w którym opublikowało swoje wyniki badań ok. 250 naukowców.

- Zasiadałem w radzie naukowej czasopisma „Historia Academica”.
- Obecnie zasiadam w radzie naukowej ukraińskiego czasopisma o profilu historyczno-filozoficznym: „Волинський часопис” („Wołyńskie czasopismo”) ukazującego się w Łucku.
- Współpracuję także w charakterze recenzenta z redakcjami innych czasopism naukowych wydawanych przez inne ośrodki naukowe niż UMK: „Studia z Polityki Publicznej”, „Dzieje Najnowsze”, „Zbliżenia Cywilizacyjne”, „Pamięć i Sprawiedliwość”, „Rocznik Europeistyczny”, „Nowa Polityka Wschodnia”, „Policja”, „Law Education Security”.
- Wyniki prowadzonych badań naukowych prezentowałem podczas licznych ogólnopolskich i międzynarodowych konferencji naukowych. Wielokrotnie prowadziłem panele podczas konferencji i byłem członkiem komitetów organizacyjnych i rad naukowych konferencji w tym o zasięgu międzynarodowym. Byłem członkiem komitetów naukowych i organizacyjnych m.in.:

Komitet organizacyjny	<i>Kongresu Nauk o Bezpieczeństwie</i> czerwiec 2023 r. w Słupsku (uczestniczyłem w organizacji kongresu)
Komitet organizacyjny - sekretarz	<i>II Międzynarodowa Konferencja Naukowa: „Dobrostan w grupach dyspozycyjnych”</i> , Uniwersytet Pomorski w Słupsku w dniach 24-25 października 2024 r.
Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Zjazdu	<i>I Interdyscyplinarny Zjazd Katedr i Zakładów Bezpieczeństwa</i> , 28-29 września 2017 roku, Toruń
Komitet naukowy konferencji	<i>Bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Zagrożenia, Wyzwania. Perspektywy rozwoju</i> . PWSZ w Płocku w dniach Płock, 15 – 16 maja 2019 r.
Komitet naukowy ogólnopolskiej konferencji	<i>Polska w stosunkach międzynarodowych dwadzieścia lat po przystąpieniu do NATO</i> , Bydgoszcz, 11-12 marca 2019 roku
Komitet naukowy międzynarodowej konferencji	<i>Wroclaw Security Summit 2023. III Międzynarodowa Konferencja Naukowa. NATO and the EU strategic military and civilian cooperation in the post-Crimean Era</i> . Wydarzenie jest współfinansowane w ramach NATO Public Diplomacy Division's Co-Sponsorship Grants i realizowane pod patronatem Kwatery Głównej NATO w Brukseli. Wrocławski Szczyt Bezpieczeństwa, 5-6 grudnia 2023 r.

Komitet naukowy międzynarodowej konferencji	<i>VIII międzynarodowa konferencja naukowo-szkoleniowa – Strategia Bezpieczeństwa Narodowego w sytuacji zagrożenia – implikacje praktyczne do współpracy samorządów, społeczeństwa, służb mundurowych. Włocławek 22 maja 2025 r.</i>
Sekretarzem naukowym międzynarodowej konferencji	<i>Akademickie Forum Bezpieczeństwa, Toruń 6-7 maja 2010 r.</i>
Sekretarz naukowy ogólnopolskiej konferencji	<i>Wartości, realizm, reasekuracja w polityce zagranicznej. Polska myśl polityczna XX i XXI wieku wobec bezpieczeństwa międzynarodowego, 23–24 września 2023 r. Toruń</i>

Od obrony doktoratu w 2009 roku brałem czynny udział z referatami w 42 konferencjach w Polsce oraz w Ukrainie, Litwie, Rumuni i Republice Białorusi.

Wyniki cząstkowe swoich badań wygłaszałem podczas konferencji o charakterze międzynarodowym i ogólnopolskim:

1. V Kongres Politologii – Wrocław 21-23 września 2022 r. Tytuł referatu: „Jakiego państwa chcą konserwatywni liberałowie”.
 2. „Wartości, realizm, reasekuracja w polityce zagranicznej. Polska myśl polityczna XX i XXI wieku wobec bezpieczeństwa międzynarodowego” UMK Toruń 23–24 września 2023 r. Tytuł referatu: „Bezpieczeństwo w koncepcjach konserwatywnych liberałów w Polsce po 1989 roku”.
 3. Ogólnopolska konferencja naukowa: Nowe kierunki w badaniach nad libertarianizmem, UMK Toruń, 28-29 września 2023 roku. Tytuł referatu: „Korzenie myśli konserwatywno-liberalnej w Polsce”.
 4. „Realizm i wartości” 8-10 czerwca 2024 r. Uniwersytet Jana Kochanowskiego Kielce. Tytuł referatu: „Realizm polityczny w ujęciu środowisk konserwatywno-liberalnych”.
 5. Konferencja „Suwerenność w polskiej myśli politycznej XX i XXI wieku”, UMCS Lublin 5 maja 2024 r. Tytuł referatu: „Suwerenność Polski w refleksji politycznej konserwatywnych liberałów po 1989 r.”.
- 5. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.)**

Zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.) jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wskazuję monografię naukową

pt. *Wolność, własność, sprawiedliwość. Środowisko konserwatywno-liberalne w Polsce po 1989 roku. Struktury – działalność – myśl polityczna*, Toruń 2025, ss. 715. ISBN: 978-83-231-6204-9; wydaną przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie jest ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. A.

Przedmiotem moich zainteresowań badawczych jest polskie środowisko konserwatywno-liberalne. Jego myśl polityczna, formy działania i struktury polityczne po 1989 roku. Dotychczas to środowisko polityczne skupione w różnych okresach swojej działalności wokół niekwestionowanego lidera, czyli Janusza Korwin-Mikke nie doczekało się całościowej analizy, dotyczącej zarówno jego refleksji politycznej i odtworzenia miejsca tej formacji na polskiej scenie politycznej po 1989 roku.

Głównym celem badawczym prezentowanego osiągnięcia naukowego była rekonstrukcja myśli politycznej konserwatywnych liberałów po 1989 r., a przede wszystkim jej desygnatów. Jednak ze względu na brak wyczerpującego opracowania dotyczącego tego środowiska istotnym celem badawczym stało się również usytuowanie go na polskiej scenie politycznej po 1989 r., z uwzględnieniem licznych rozłamów, jakie dokonały się w jego strukturach, sposobu komunikowania z wyborcami, współpracy z innymi partiami politycznymi, a także analiza wyników wyborczych, które środowisko osiągało w wyborach prezydenckich, parlamentarnych, do samorządów terytorialnych oraz do Parlamentu Europejskiego. Problem badawczy obejmuje całościowe ukazanie kierunków myśli konserwatywnych liberałów, a także rekonstrukcję działania i struktur tego środowiska politycznego w latach 1989–2024 .

W wyniku przeprowadzonych badań uznałem, że istotne jest nie tylko zarysowanie koncepcji ideowych konserwatywnych liberałów, lecz również uchwycenie specyfiki środowiska politycznego, które pod różnymi nazwami funkcjonuje w Polsce nieprzerwanie od 1989 r. Przekonanie to stało się podstawą konstrukcji pracy składającej się z dwóch części. Pierwsza koncentruje się na działalności ugrupowań konserwatywno-liberalnych, obejmując proces powstawania nowych partii, zawierania koalicji, a także charakterystykę głównych form aktywności politycznej (manifestacje, konferencje, marsze, udział w wyborach) oraz miejsca w

polskim systemie politycznym. Omówiono w tej części również cele programowe formułowane przez te ugrupowania w kampaniach wyborczych, sposoby ich prowadzenia, uzyskiwane rezultaty wyborcze na szczeblu lokalnym, ogólnokrajowym i europejskim, a także kwestie organizacyjne związane ze strukturą partii. Druga część poświęcona została analizie myśli politycznej konserwatywnych liberałów i jej ewolucji w latach 1989–2024 opartej na ustaleniach własnych oraz zawartych w literaturze politologicznej z zakresu myśli politycznej.

W przedstawionym osiągnięciu badawczym połączono wyniki badań dotyczących problematyki funkcjonowania polskich partii politycznych oraz analizy polskiej myśli politycznej, a dokładniej jednego z nurtów czyli konserwatywnego liberalizmu, będącego polską próbą połączenia koncepcji klasycznego liberalizmu, neoliberalizmu i niektórych wątków myśli libertariańskiej z myślą konserwatywną.

Przygotowane osiągnięcie naukowe służyło weryfikacji 4 szczegółowych hipotez badawczych dotyczących analiz zawartych w pierwszej części pracy prezentującej osiągnięcie oraz 6 szczegółowych hipotez badawczych dotyczących drugiej części osiągnięcia naukowego oraz sprawdzenia głównej hipotezy badawczej odnoszącej się do rozważań z obu części pracy (szerzej w dalszej części autoreferatu – P. T). W celu znalezienia odpowiedzi na pytania badawcze oraz potwierdzenie lub sfalsyfikowanie postawionych hipotez opierałem się przede wszystkim na metodzie jakościowej. W obydwu częściach książki dokonałem selekcji i krytycznej analizy źródeł, a następnie przeprowadziłem jakościową analizą treści. Analizie poddano programy wyborcze, deklaracje ideowe, wypowiedzi liderów formacji politycznych, wystąpienia w Sejmie i Parlamencie Europejskim, wywiady, a także publicystykę przede wszystkim ukazującą się na łamach tygodnika, a następnie dwutygodnika „Najwyższy Czas!”, ale także „Ład”, „Uważam Rze” oraz książki i broszury o charakterze ideowym. W celu pozyskania jak największej liczby informacji o interesującym mnie środowisku przeprowadziłem kwerendę w Archiwum Partii Politycznych Instytutu Nauk Politycznych PAN, pozostającym w posiadaniu Bartosza Józwiaka prywatnym Archiwum UPR, pracowni zbiór dokumentów życia społecznego i politycznego Instytut Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego oraz dokumentach zgromadzonych w ewidencji partii politycznych prowadzonej przez VII Wydział Cywilny Rodzinny i Rejestrowy – Sekcję ds. Rejestrowych Sądu Okręgowego w Warszawie. Podczas badań zastosowano także technikę wywiadu swobodnego – były to osobiście przeprowadzone rozmowy z politykami, działaczami i publicystami środowiska konserwatywno-liberalnego. W celu poznania poglądów członków i sympatyków partii KORWiN, wykorzystano badania ilościowe. Opracowano ankietę, na którą

odpowiedziało 117 działaczy i sympatyków ugrupowania. Ankieta została przeprowadzona drogą internetową, jej uczestnicy rekrutowali się spośród osób zapisanych na zamkniętych forach internetowych sympatyków partii, a także przychodzących na spotkania otwarte partii w Toruniu.

Przedmiotem badań, jakie podjąłem, jest środowisko konserwatywno-liberalne. Sama definicja tego nurtu, w skład którego wchodziło w okresie po 1989 roku kilka partii politycznych i przynajmniej jedno stowarzyszenie ideowo-wychowawcze nastrocza pewne trudności bowiem w literaturze przedmiotu dominuje przekonanie, że UPR i inne polityczne formacje Korwin-Mikkego to stronnictwa o charakterze zarówno liberalnym, jak i konserwatywnym¹. Odmiennej optykę prezentuje Jacek Bartyzel, który umieścił interesujące nas środowisko w nurcie konserwatywno-libertariańskim² (zaś w innej pracy jako radykalno-prawicowy odłam „konserwatywno-liberalny”³), Grzegorz Kucharczyk w nurcie liberalnym⁴, natomiast Rafał Matyja w odniesieniu do tego środowiska użył sformułowania „prawicowego liberalizmu”⁵. W mojej ocenie nurt ten należy uznać za odmianę umiarkowanej (nie libertariańskiej, a neoliberalnej) nowej prawicy. Jest to nurt synkretyczny czerpiący z aksjologii i antropologii liberalizmu i konserwatyzmu. Myśl polityczna o charakterze synkretycznym posiada wewnętrzną sprzeczność takie jak: łączenie ze sobą wartości liberalizmu np. indywidualizmu i zawartego w konserwatyzmie – hierarchii, czy liberalnego postrzegania dobra jednostki i rozumienia zbiorowości, wspólnoty politycznej jako zbioru jednostek i ich indywidualnych dążeń opartych o umowę społeczną, a konserwatywnym postrzeganiem wspólnoty jako trwałego bytu ponadpokoleniowego, w którym współczesne generacje dziedziczą dorobek przeszłości i są odpowiedzialne wobec przyszłych pokoleń. Cechy polskiego konserwatywnego liberalizmu, które odnajdziemy we wszystkich formacjach politycznych tego nurtu po 1989 r. w kontekście problematyki gospodarczej mają wszystkie charakter neoliberalny (choć odwołują się też do liberalizmu klasycznego, ordoliberalizmu,

¹ B. Borowik, *Partie konserwatywne w Polsce 1989-2001*, Lublin 2011, s. 73; K. Wandowicz, *Współczesny konserwatyzm polityczny w Polsce 1989-1998*, Wrocław 2000, s. 106–110; idem, *Liberalny konserwatyzm polityczny i jego wyznaczniki* [w:] *Współczesna myśl polityczna*, red. B. Pasierb, K. Paszkiewicz, Wrocław 1996, s. 201–225; A. Dudek, *Konserwatyzm* [w:] B. Bankowicza, A. Dudka, J. Majchrowskiego, *Główne nurty współczesnej polskiej myśli politycznej*, t. 1, Kraków 1996, s. 121–122; B. Szlachta, *Z dziejów polskiego konserwatyzmu*, Kraków 2000, s. 219–2020; R. Matyja, *Konserwatyzm po komunizmie*, Warszawa 2009, s. 46–47; G. Sordyl, *Spadkobiercy Stańczyków. Doktryna konserwatyzmu polskiego w latach 1979-1989*, Kraków 1999, s. 88.

² J. Bartyzel, *W gąszczu liberalizmów. Próba periodyzacji i klasyfikacji*, Lublin 2004, s. 186.

³ J. Bartyzel, *Konserwatyzm bez kompromisu. Studium z dziejów zachowawczej myśli politycznej w Polsce w XX wieku*, Toruń 2002, s. 232.

⁴ G. Kucharczyk, *Polska myśl polityczna po roku 1989*, Dębórogra 2009, s. 268.

⁵ R. Matyja, *Konserwatyzm po komunizmie*, s. 43.

libertarianizmu), zaś w sprawach obyczajowych opierają się przede wszystkim o wartości płynące ze spuścizny cywilizacji łacińskiej, a więc zasady moralne wywodzących się z prawa naturalnego. Ponadto istotnym wyznacznikiem ich myśli była dbałość o polską kulturę. Cechy tego środowiska politycznego to: antybiurokracyzm, antyfiskalizm oraz sprzeciw wobec dużej liczby regulacji w obszarze ekonomicznym i prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwa, których właścicielem był skarb państwa lub samorząd terytorialny; wyraźne odwoływanie się do kategorii wolności (traktowanej także jako wolność od – czyli o charakterze negatywnym) oraz poszanowania własności prywatnej; w wymiarze konserwatywnym opowiadanie się za silną pozycją rodziny z uprawnieniami do wychowywania dzieci zgodnie z poglądami opiekunów; zgodność prawa pozytywnego z naturalnym; podkreślanie nadrzędności suwerenności państwa, a także sceptycyzm wobec mechanizmów demokracji liberalnej, w której decydujący, ich zdaniem, wpływ na wybór przedstawicieli miały mieć demagogiczne hasła i niespełnialne obietnice wyborcze.

Określony przedmiot badań determinuje strukturę osiągnięcia naukowego. Pierwsza część osiągnięcia zatytułowana: „Środowisko konserwatywno-liberalne w Polsce” obejmuje 4 rozdziały. Przeanalizowana w niej została problematyka funkcjonowania ugrupowań konserwatywno-liberalnych w Polsce po roku 1989, ich uczestnictwa w grze na scenie politycznej: udział w wyborach i próby oddziaływania na bieg wydarzeń politycznych w Polsce. Ponadto ukazano struktury wewnętrzne partii należących do badanego nurtu, jak również endogenne bariery rozwojowe, które utrudniały ich dalszą aktywność polityczną. Rozdział pierwszy poświęcono genezie tego nurtu ideowo-politycznego w okresie poprzedzającym rok 1989. Omówiono w nim przede wszystkim działalność wydawniczą środowisk konserwatywno-liberalnych oraz proces powstawania w 1987 r. Ruchu Polityki Realnej. Podkreślono przy tym, że środowisko to wykazywało wyraźne odmienności w stosunku do innych nurtów opozycyjnych funkcjonujących w realiach PRL, a ukształtowane wówczas różnice znalazły kontynuację również po 1989 roku. W rezultacie konserwatywni liberałowie prezentowali sceptyczną postawę zarówno wobec ugrupowań postkomunistycznych, jak i wobec elit politycznych wywodzących się z NSZZ „Solidarność”. Rozdział drugi, stanowiący najobszerniejszą tej część pracy, został poświęcony działalności Unii Polityki Realnej. Ugrupowanie to powstało w 1990 r., a w 1993 roku uzyskało niewielką reprezentację parlamentarną, co umożliwiło mu przedstawienie własnej koncepcji ustroju państwa. W rozdziale ukazano dzieje partii, procesy dezintegracyjne, a także funkcjonowanie po odejściu lidera – Janusza Korwin-Mikkego. Podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy nurt

konserwatywno-liberalny mógłby osiągnąć większą skuteczność polityczną w przypadku wyeliminowania czynników obciążających środowisko, a związanych z działalnością publiczną lidera. Wskazano, że część działaczy UPR postrzegała język i strategię komunikacyjną Korwin-Mikkego jako źródło kontrowersji osłabiających pozycję partii. Korwin-Mikke, w okresach osłabienia organizacyjnego UPR, inicjował powstawanie kolejnych formacji politycznych, które zdobywały własne zaplecze zwolenników. Analiza aktywności ugrupowania po odejściu lidera wskazuje, że to właśnie jego osobowość i zdolność mobilizacji stanowiły podstawowy czynnik siły politycznej tego środowiska. Paradoksalnie jego osobowość i charakterystyczny sposób przedstawiania poglądów nie pozwalały na pozyskanie szerokich mas zwolenników ponieważ dla wielu wyborców, szczególnie kobiet, nawet nie same poglądy polityczne, ale często kontrowersyjne tezy i sposób argumentacji były trudne do przyjęcia lub wręcz nieakceptowalne (kontrowersje pojawiające się wokół działalności Korwin-Mikkego – zaprezentowane zostały także w aneksie I – biogramie lidera). W kolejnym podrozdziale, mającym charakter uzupełniający, przedstawiono próbę budowy odrębnego środowiska wokół partii Stronnictwo Polityki Realnej, odwołującego się do programu bardziej konserwatywnego oraz do umiarkowanej doktryny gospodarczej, inspirowanej ordoliberalizmem. Ugrupowanie to nie udało się jednak uzyskać trwałej pozycji na scenie politycznej. Analizując działalność środowiska konserwatywno-liberalnego, należy zwrócić uwagę na postać lidera, a dziś już nestora tego nurtu: Janusza Korwin-Mikke. Powstały dwie biografie poświęcone Korwin-Mikkemu. Pierwsza autorstwa Cezarego Zawalskiego pt. *Prezes. Janusz Korwin-Mikke – publicysta i polityk*, Warszawa 2004, kolejna napisana przez Cezarego Zalewskiego i Tomasza Cukiernika wydana w 2023 rok pt. *Korwin*, przedstawiają one biografię polityczną polityka. Aby zrozumieć badane środowisko należy prześledzić biogram polityczny Janusza Korwin-Mikke, z tego powodu w pracy znalazł się Aneks I z biogramem Korwina-Mikke, pokazujący nie tylko jego drogę polityczną i publicystyczną, ale także opinie o tym kontrowersyjnym polityku.

W następnych rozdziałach pierwszej części pracy: III i IV – w układzie chronologicznym – zrekonstruowano działalność partii zakładanych przez Janusza Korwin-Mikkego oraz ugrupowań powstałych w wyniku rozłamów. Analizie poddano m.in. starty wyborcze, współpracę z innymi podmiotami politycznymi, strategię kampanii wyborczych, a także losy tych formacji. Obszernie opisałem działalność Kongresu Nowej Prawicy oraz Koalicji Odnowy Rzeczypospolitej Wolność i Nadzieja przekształconej w Nową Nadzieję. W czasie działania tych ugrupowań środowisko konserwatywnych-liberałów przeszło z opozycji

pozaparlamentarnej do opozycji sejmowej. Poglądy prezentowane podczas kampanii wyborczych, zaczynają mieć coraz większą grupę zwolenników. Młodzi wyborcy coraz częściej zaczęli korzystać z nowych mediów, nie czerpiąc informacji tylko z telewizji, radia, czy prasy ale także źródeł internetowych. W mediach społecznościowych poglądy Janusza Korwin-Mikke, a później nowego lidera Sławomira Mentzena, cieszyły się dużym zainteresowaniem, a ich konta gromadziły rekordowe liczny obserwujących.

Wracając do postawionych w pierwszej części pracy hipotez badawczych, były one następujące:

H1. Brak rozbudowanych struktur organizacyjnych w partiach konserwatywno-liberalnych stanowił istotny czynnik hamujący ich proces instytucjonalizacji i utrwalania pozycji w systemie partyjnym.

H2. Ultraliberalny program gospodarczy konserwatywnych liberałów, utrudniał zawieranie koalicji i powodował, że środowisko pozostawało na marginesie sceny politycznej.

H3. Na przestrzeni 35 lat głównymi wyborcami tego nurtu były osoby młode, częściej mężczyźni niż kobiety.

H4. Środowisku brakowało profesjonalnego zaplecza politycznego i trwałych struktur partyjnych.

Analizując działalność takich ugrupowań jak UPR, SPR, KORWiN, Wolność i Praworządność, Platforma Janusza Korwin-Mikke, Nowa Nadzieja – z perspektywy organizacyjnej ugrupowania konserwatywno-liberalne wykazywały pewne cechy partii kadrowych, skupionych wokół wyraźnie zarysowanego programu i stosunkowo wąskiego grona działaczy. Struktury lokalne były słabe i nietrwałe, a statutowe mechanizmy organizacyjne nie przekładały się w pełni na praktykę działania. Niektóre z formacji powstawały wyłącznie ze względu na potrzeby wyborów (Platforma Janusza Korwin-Mikke). W większości partii analizowanych w pracy (poza Stronnictwem Polityki Realnej i Partią Wolność) najważniejszą postacią, przynajmniej przez pewien czas działania ugrupowania był Janusz Korwin-Mikke. Jednak choć odgrywał on rolę kluczowego lidera, statuty (np. UPR i KNP) przewidywały istnienie organów ograniczających możliwość pełnego wodzostwa w tych partiach – istotną rolę odgrywał m.in. Konwentykł, posiadający kompetencje do odwołania prezesa. W praktyce jednak dominacja Korwin-Mikkego w sferze ideowej i medialnej przesądzała o wizerunku całego nurtu. Analiza programów wyborczych, a także postulaty, jakie

to środowisko zgłaszało wchodząc w porozumienie z innymi partiami politycznymi, wykazuje, iż ugrupowania konserwatywno-liberalne koncentrowały się przede wszystkim na postulatach gospodarczych, marginalizując kwestie społeczne i socjalne. Według badań Wojciecha Rafałowskiego, w programie wyborczym UPR z 1991 r. aż 35,29% postulatów dotyczyło wolnego rynku, 17,97% wspierania przedsiębiorczości, a 12,42% – filozofii ekonomicznej. Tak wyraźna koncentracja na zagadnieniach gospodarczych, przy jednoczesnym pominięciu problematyki społecznej (np. polityki rolnej czy potrzeb seniorów), czyniła ugrupowanie formacją niszową o ograniczonej responsywności wobec szerokiego elektoratu. Tak wyraźne skupianie się na postulatach gospodarczych towarzyszyło temu środowisku przez kolejne lata działalności. Badania opinii publicznej potwierdzają hipotezę, że głównie młodzi wyborcy oddawali swoje głosy na ten nurt.

Analizując wiek kandydatów konserwatywno-liberalnych biorących udział w wyborach samorządowych w roku 2014 oraz 2018 – na listach do sejmików wojewódzkich wskazują, że to środowisko miało na swoich listach największą liczbę kandydatów w wieku do 35 roku życia. Ugrupowania konserwatywno-liberalne nie tylko miały młody elektorat, ale i takich działaczy. W konsekwencji środowisku brakowało profesjonalnego zaplecza politycznego i trwałych struktur partyjnych. Za niewątpliwy sukces należy uznać nieprzerwane wydawanie od 1990 roku tygodnika, a następnie dwutygodnika „Najwyższy Czas!”. Tytuły prasowe o profilu konserwatywno-liberalnym zostały opisane w aneksie II. Powiązany z pierwszą częścią pracy jest również aneks III prezentujący działające od 1999 roku młodzieżowe Stowarzyszenie KoLiber.

Drużga część osiągnięcia naukowego pt. „Myśl polityczna środowiska konserwatywno-liberalnego” składa się z 6 rozdziałów. Analiza myśli politycznej środowiska konserwatywno-liberalnego oparta została o postawienie w trakcie procesu badawczego pytania i hipotezy. Podobnie jak w przypadku pierwszej części osiągnięcia, określono pole badawcze obejmujące refleksję polityczną konserwatywnych liberałów po 1989 roku.

Przy analizie myśli politycznej posłużyłem się m.in. definicją prof. Waldemara Parucha, który za myśl polityczną uznawał „Wszelką formę refleksji nad rzeczywistością polityczną, niezależnie od stopnia rozwoju, wewnętrznej spójności i systematyzacji oraz uteoretyzowania i konkretyzacji”⁶. Najbardziej adekwatną definicją myśli politycznej, z którą

⁶ W. Paruch, *Myśl polityczna – refleksje metodologiczne o pojęciu*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, sectio K: Politologia, 1999, z. 6, s. 36; idem, *Myśl polityczna obozu piłsudczykowskiego 1926–1939*, Lublin 2005, s. 10.

zgadzam się, jest zaproponowana przez prof. Joannę Rak i prof. Romana Bäckera, którzy postulowali, aby za myśl polityczną uznać: „[...] wszelki zwerbalizowany, zobrazowany lub spiktografowany wyraz postawy wobec bytów, zjawisk i procesów związanych z kreacją, niszczeniem, dystrybucją i jej zaniechaniem, ochroną i jej zaprzestaniem, dóbr publicznych. Tym samym myśl polityczna obejmuje wszelkie możliwe sposoby myślenia społecznego: od zhierarchizowanego do całkowicie nieustrukturalizowanego, od skrajnie zracjonalizowanego do holistycznie emocjonalnego”⁷. W tej części osiągnięcia naukowego szukałem odpowiedzi na następujące hipotezy szczegółowe:

H1. W odróżnieniu od nurtów opowiadających się za państwem opiekuńczym, konserwatywni liberałowie reprezentowali koncepcję państwa minimalnego, której ideowym fundamentem była Smithowska teoria „nocnego stróża”.

H2. Postulowali wzmocnienie władzy wykonawczej skupionej w osobie prezydenta,.

H3. Koncepcje programowe konserwatywnych liberałów miały jednoznacznie liberalny charakter, obejmujący postulaty deregulacji i prywatyzacji gospodarki oraz ograniczenia funkcji państwa do minimum w sferze usług publicznych.

H4. Konserwatywni liberałowie w latach 90. XX w. odwoływali się przede wszystkim do koncepcji sformułowanych przez Adama Smitha, Frédérica Bastiata, Lorda Actona, przedstawicieli szkoły austriackiej i szkoły chicagowskiej.

H5. Myśl polityczna konserwatywnych liberałów w zasadniczych elementach nie uległa ewolucji od 1989 do 2024 r.

H6. Partie konserwatywno-liberalne odwoływały się do postulatów antysystemowych.

W celu potwierdzenia lub sfalsyfikowania postawionych hipotez szczegółowych dokonano analizy myśli politycznej konserwatywnych liberałów. Rozpoczynając od fundamentów aksjologicznych, przez bardzo istotne w ich refleksji kwestie ustrojowe i gospodarcze, aż po politykę publiczną, zagraniczną i bezpieczeństwa. Z analizy wyłania się obraz państwa minimalnego, z szerokimi wolnościami jednostki oraz małą ingerencją władzy zarówno na szczeblu rządowym, jak i samorządu terytorialnego, w życie obywateli. Odwołując się do tytułu osiągnięcia naukowego – w pierwszym rozdziale drugiej części pracy podjąłem się analizy problematyki systemu wartości, wskazując na rolę zasad etyki chrześcijańskiej,

⁷ R. Bäcker, J. Rak, *Elementy procesu badawczego myśli politycznej. Wprowadzenie do badania empirycznego*, „Myśl Polityczna. Political Thought” 2020, nr 3, s. 68.

wizji państwa i społeczeństwa oraz kluczowych kategorii politycznych, takich jak *wolność*, *własność* i *sprawiedliwość* w myśli politycznej. Zwrócono uwagę na znaczenie realizmu w polityce i jego wpływ na kształtowanie idei politycznych tego nurtu. Z kolejnych rozdziałów wyłania się obraz państwa „nocnego stróża”, w którym władza przede wszystkim ma za zadanie strzec wolności i własności obywateli. Państwa działającego zgodnie z zasadą leserefryzmu. W celu uzasadnienia swoich poglądów ekonomicznych konserwatywni-liberałowie odwoływali się do różnych koncepcji wolnorynkowych, zarówno do piśmiennictwa L. Misesa, F. A. Hayka, jak i XIX wiecznych filozofów jak John Actona, czy Claude Frédéric Bastiat. W niektórych koncepcjach zbliżali się zaś do libertarian, przede wszystkim M. Rothbarda, czy H. H. Hoppe. W myśli Janusza Korwin-Mikkego i jego współpracowników obecne były wątki zaczerpnięte z Friedmana (np. koncepcja bonu edukacyjnego), Hayeka (krytyka centralnego planowania i ostrzeżenie przed „drogą do zniewolenia”) oraz Rothbarda (idea pełnej prywatyzacji instytucji publicznych, w tym likwidacji szkół państwowych). Myśl konserwatywno-liberalna w koncepcjach ekonomicznych prezentuje pewien eklektyzm. Poszczególni politycy, czy publicyści tego nurtu, różnili się od siebie w niektórych pomysłach. Przykładem może być koncepcja ustroju państwa. Inną myśl prezentował Stanisław Michalkiewicz, Jacek Wilk i Janusz Korwin-Mikke. Istotne jest, że ze wszystkich enuncjacji środowiska wyłania się wizja ustrojowa, w której wzmocniona byłaby egzekutywa. Konserwatywni liberałowie, zwłaszcza w latach dziewięćdziesiątych i na początku XXI wieku konstruowali swoją tożsamość polityczną przede wszystkim wokół kwestii gospodarczych (zmieniały się akcenty szczególnie, gdy środowisko weszło do współpracy z Ruchem Narodowym i Grzegorzem Braunem), które uznawali za fundament życia publicznego. W ich przekonaniu wolny rynek stanowił nie tylko mechanizm efektywnej alokacji zasobów, lecz także gwarancję wolności jednostki. Zgodnie z tym założeniem własność prywatna była traktowana jako absolutna i nienaruszalna wartość, której ochrona miała być podstawową funkcją państwa. Ugrupowania tego nurtu opowiadały się konsekwentnie za minimalizacją roli państwa w gospodarce, redukcją podatków oraz szeroką prywatyzacją – nie tylko przedsiębiorstw, lecz również usług publicznych, takich jak szkolnictwo, czy opieka zdrowotna (zob. rozważania dotyczące gospodarki i polityki publicznej). Tak daleko posunięty leseferyzm odróżniał konserwatywnych liberałów od innych ugrupowań polskiej sceny politycznej – zarówno od partii autodefiniujących się jako konserwatywne (Koalicja Konserwatywna, Stronnictwo Konserwatywno-Ludowe, Ruch Stu), które łączyły wolnorynkowe hasła z większą dozą pragmatyzmu i akceptacją roli państwa w regulowaniu gospodarki, jak i od ugrupowań centroprawicowych (PC) i centrowych (UW, a później PO), które obok wolnego rynku

akcentowały również konieczność tworzenia instrumentów polityki społecznej. Jeszcze większy kontrast widoczny był w zestawieniu z PiS, które obok haseł konserwatywnych zaczęło budować program na rozbudowanych mechanizmach redystrybucji i aktywnej polityce socjalnej, stanowiących zaprzeczenie wolnorynkowego radykalizmu konserwatywnych liberałów.

Polityka zagraniczna konserwatywnych liberałów w Polsce była ściśle związana z ich ogólną wizją państwa minimalnego. Środowisko to konsekwentnie sprzeciwiało się wszelkim formom integracji ponadnarodowej, które mogłyby prowadzić do ograniczenia suwerenności państwa. Szczególnym przedmiotem krytyki była Unia Europejska, zwłaszcza jej mechanizmy redystrybucyjne i regulacyjne, a także koncepcja wspólnej waluty Euro. Konserwatywni liberałowie uznawali, że pogłębianie integracji europejskiej stanowi zagrożenie dla wolności gospodarczej, mniej uwagi poświęcali kwestiom kulturowym i tożsamościowym. W porównaniu z innymi partiami politycznymi konserwatywni liberałowie wykazywali mniejszą skłonność do traktowania polityki zagranicznej jako przestrzeni budowania sojuszy i kompromisów. Ich stanowisko miało charakter bardziej doktrynalny i ideologiczny niż pragmatyczny – w przeciwieństwie do PO, która stawiała na umocnienie Polski w strukturach UE, czy PiS, które krytykowało część mechanizmów unijnych, ale jednocześnie budowało politykę zagraniczną na sojuszu ze Stanami Zjednoczonymi i aktywności w regionie. Sceptyczny stosunek do agendy ONZ czy postulatów ekologicznych odróżniał ich od partii głównego nurtu, takich jak PO czy PiS, które – choć różniły się podejściem do integracji europejskiej – w większym stopniu akceptowały międzynarodowe zobowiązania Polski (zob. ustalenia w 5 rozdziale osiągnięcia naukowego). Interesujące są koncepcje konserwatywnych liberałów w kontekście łatwiejszego dostępu do broni palnej, a także związane z przywróceniem w polskim systemie karnym – kary śmierci (zob. ustalenia w rozdziale 6). Konserwatywni liberałowie, co warto jest podkreślić jako pierwsze środowisko polityczne po 1989 r. opowiadali się za utworzeniem całkowicie zawodowej armii.

Nie udało się jednoznacznie zweryfikować szóstej hipotezy odnoszącej się do drugiej części osiągnięcia naukowego. Postawiłem hipotezę: „Partie konserwatywno-liberalne odwoływały się do postulatów antysystemowych”. Przy badaniach partii antysystemowych najczęściej posługujemy się jej definicją zaproponowaną przez Giovanniego Sartoriego w pracy „Parties and Party System. A framework for Analysis”. Sartorii uważał, że antysystemowość oznacza odrzucenie reguł gry politycznej jako takich. Antysystemowość polega na tym, że dana partia: nie akceptuje podstawowych zasad konstytucyjnych ani

instytucjonalnych fundamentów systemu; podważa konsensus polityczny (np. pluralizm, demokrację parlamentarną, liberalne wartości); dąży do zastąpienia istniejącego ładu innym systemem. W takim ujęciu ugrupowania konserwatywno-liberalne nie miały charakteru antysystemowego, choć kontestowały kształt transformacji ustrojowej, integrację europejską, politykę socjalną państwa. Liderzy krytycznie wypowiadali się o demokratycznym sposobie wybierania władzy oraz przyznawaniu wszystkim obywatelom takich samych praw wyborczych. Można uznać nurt konserwatywno-liberalny jako środowisko protestu: dokonują artikulacji frustracji społecznych, w tym wypadku przede wszystkim osób, które nie chcą płacić wysokich podatków i innych danin publicznych, a także oparte na krytyce establishmentu. W celu precyzyjniejszego zweryfikowania hipotezy potrzebne byłby badania wykraczające, moim zdaniem, poza analizy refleksji politycznej jednego nurtu.

Przy badanych środowiska konserwatywno-liberalnego towarzyszyło mi podstawowe pytanie badawcze: jak kształtowała się rola i znaczenie nurtu konserwatywno-liberalnego w polskim systemie politycznym po 1989 r.? Przyjąłem następującą hipotezę główną: Nurt konserwatywno-liberalny w Polsce po 1989 roku zajmował peryferyjne miejsce w systemie politycznym, jego znaczenie nie wyrażało się przede wszystkim w udziale w sprawowaniu władzy, lecz w kształtowaniu dyskursu politycznego. Środowisko to promowało nie tylko idee wolnorynkowe, lecz także szersze koncepcje konserwatywno-liberalne: obejmujące krytykę egalitaryzmu, obronę tradycyjnych wartości oraz sceptycyzm wobec integracji europejskiej, które stopniowo przenikały do debaty publicznej w III RP. Tak sformułowana hipoteza w trakcie badań została potwierdzona. Nurt polityczny, którego przez wiele lat przywódcą, a przynajmniej „ojcem duchowym” był Korwin-Mikke jest specyficznym połączeniem idei liberalnych i konserwatywnych. Mając na uwadze trwałość tego środowiska na scenie politycznej, które w różnych formacjach istnieje nieprzerwanie od 1989 r., zwracam uwagę, że mimo nieuczestniczenia w sprawowaniu władzy w III RP, ma ono wpływ na dyskurs polityczny oraz przekonania polityczne wielu pokoleń Polaków. Z szeregów UPR odeszła spora grupa polityków, którzy aktywnie działali w PO i PiS. Środowisku udało się kilka postulatów politycznych wprowadzić do debaty politycznej, np. zwiększenie kwoty wolnej od podatku, czy też dobrowolność odprowadzania składki do ZUS. Zgodnie z koncepcją „Okna Overtona” opisującą zakres idei politycznych, które w danym momencie mieszczą się w granicach społecznej akceptacji, także niektóre postulaty wolnościowców, zostały zaakceptowane przez inne środowiska polityczne. Dwie dekady wstecz nie do pomyślenia było, żeby poważnie rozważać radykalnego podniesienie kwoty wolnej od podatku obecnie jednak niektóre

ugrupowania podejmują ten postulat. Podobnie w przypadku głoszonego przez Janusza Korwin-Mikke postulatu depenalizacji kar za posiadanie tzw. „miękkich narkotyków”. Pogląd ten jeszcze kilkanaście lat temu w Polsce był traktowany jako postulat marginalny i nierealny. Dziś w dyskursie publicznym pojawia się coraz częściej – mowa nie tylko o medycznym zastosowaniu, ale też o potencjalnej legalizacji posiadania marihuany „rekreacyjnej”. To klasyczne przesuwanie się okna Overtona: od „nie do pomyślenia”, przez „dyskusyjne”, aż po „akceptowalne rozwiązanie”. Poglądy na gospodarkę wolnościowców bez wątpienia przenikają także do współtworzącego Konfederację - Ruchu Narodowego. Niemniej jednak, dotychczas konserwatywni liberałowie zajmowali peryferyjne miejsce w polskim systemie politycznym, często pozostając w opozycji pozaparlamentarnej, lub posiadając niewielką reprezentację parlamentarzystów, nie uczestniczyli w żadnej koalicji rządowej w Polsce po 1989 r.

W moich badaniach prymarną metodą była analiza treści. Uzupełnieniem zastosowanej metodologii było wykorzystanie analizy instytucjonalnej przy badaniach struktur politycznych ugrupowań konserwatywno-liberalnych. Podczas badań zastosowano także technikę wywiadu swobodnego – były to osobiście przeprowadzone rozmowy z politykami i publicystami środowiska konserwatywno-liberalnego (od 2020 do 2024 r.). W celu poznania poglądów członków i sympatyków partii KORWiN, wykorzystano badania ilościowe (CAWI), miały one ograniczony wpływ na zawarte w osiągnięciu naukowym analizy, pokazały jednak sposób myślenia działaczy i sympatyków konserwatywnego-liberalizmu na własny temat. Opracowano ankietę, na którą odpowiedziało 117 działaczy i sympatyków ugrupowania. Przeprowadzając ankietę, wywiady a rozmowy z działaczami środowiska konserwatywno-liberalnego oraz biorąc udział w ich spotkaniach (np. słynne „Piwo z Mentzenem”) siedłem za wskazaniem prof. Pawła Malendowicza, z którego opinią co do badań ruchów społecznych i myśli politycznej się zgadzam. Badacz ten wskazywał, że należy w miarę możliwości uczestniczyć w „życiu” badanych obiektów, zaś „Etapem wieńczącym obserwację jest zdystansowanie się od badanego obiektu na rzecz ograniczonej, ale możliwie obiektywnej jego deskrypcji, syntezy i eksplanacji. Idzie bowiem o to, aby «poczuć» badany obiekt [...]”⁸.

W swoich badaniach wypracowałem dwuczłonową strukturę analizy: z jednej strony badałem działalność polityczną i organizacyjną ugrupowań oraz w mniejszym zakresie ich struktury, (część I oraz cztery aneksy), a z drugiej – ich myśl polityczną (część II). Taki podział pozwolił na spójne połączenie badań z zakresu nauk o polityce i administracji (dotyczącymi

⁸ P. Malendowicz, *Ruchy społeczne i myśl polityczna – co i jak badać*, „Polityka i Społeczeństwo”, 2016, nr 4, s. 11.

systemu partyjnego, funkcjonowania partii politycznych) z badaniami z obszaru myśli politycznej. Efektem jest kompleksowa analiza środowiska konserwatywno-liberalnego.

W osiągnięciu naukowym, w ujęciu teoretycznym wskazałem, że polski konserwatyzm-liberalizm jest nurtem synkretycznym, łączącym elementy sprzeczne (indywidualizm liberalny kontra wartości konserwatywne jak szacunek do tradycji, traktowanie społeczeństwa w kategoriach duchowych – opartych na więzach pokoleń przeszłych, teraźniejszych i przyszłych). Udało się uchwycić tę wewnętrzną dialektykę i wskazać, że jest ona cechą konstytutywną tego środowiska. Zrekonstruowałem model państwa konserwatywno-liberalnego: minimalnego, strzegącego wolności jednostki, własności opartego na nomokracji. Ukazałem jak miało funkcjonować państwo minimalne wyłaniające się z koncepcji konserwatywnych liberałów w obszarach: ustroju politycznego, polityki gospodarczej, polityki publicznej, bezpieczeństwa narodowego i współpracy na arenie międzynarodowej. Opracowałem syntetyczny obraz ewolucji myśli tego środowiska od 1989 do 2024 r., dowodząc jej względnej trwałości: mimo zmieniających się form organizacyjnych i liderów, zasadnicze idee (państwo minimalne, wolny rynek, sceptycyzm wobec UE, akcentowanie suwerenności państwa względem podmiotów o charakterze międzynarodowym) pozostały niezmiennie. Wskazałem najbardziej wyraźne różnice w refleksji politycznej między analizowanym środowiskiem a propozycjami programowymi innych znaczących ugrupowań odwołujących się do dziedzictwa myśli konserwatywnej i liberalnej w Polsce po 1989 roku.

W ujęciu empirycznym, na podstawie bogatego materiału źródłowego dotyczącego działalności partii konserwatywno-liberalnych: od UPR, przez KNP, aż po Nową Nadzieję, prześledziłem ich udział w wyborach oraz wyniki, procesy dezintegracyjne, bariery rozwojowe, strategie kampanii, a także rolę liderów (zwłaszcza J. Korwin-Mikkego). Stwierdziłem, że ugrupowania miały słabe struktury lokalne, małą liczbę liderów na poziomie ogólnopolskim jak i regionalnym, młodych kandydatów, ale także brak profesjonalnego zaplecza marketingowego i wspierającego – np. think-tanki. Wykazałem, że mimo peryferyjnego miejsca w systemie politycznym, środowisko to miało realny wpływ na dyskurs publiczny i świadomość polityczną, szczególnie młodych wyborców.

Zaprezentowane rozważania teoretyczne, stanowią oryginalne opracowanie autorskie, które może być wykorzystywane przez badaczy w przyszłości, np. partii protestu, ugrupowań antysystemowych, neopopulizmu, myśli politycznej konserwatywnej oraz liberalnej. Mogą być również wykorzystane przez komentatorów współczesnej sceny politycznej, szczególnie interesujących się Konfederacją Wolność i Niepodległość.

Moje badania wypełniły niszę w polskim piśmiennictwie naukowym, całościowo odtwarzając działalność i myśl polityczną konserwatywnych liberałów.

W czasie badań zwięźczeniem których jest zaprezentowane osiągnięcie naukowe - przyświecała mi myśl, którą wyraził w jednym z artykułów naukowych prof. Eugeniusz Ponczek, który zauważył: „Tak też podmiot poznający powinien podjąć się w optymalnym stopniu zobiektywizowanej i pogłębionej analizy takiego lub innego nurtu myśli politycznej oraz wyjaśnienia roli jej imponderabiliów aksjologicznych i ich dynamiki. Oznaczałoby to, że nie powinna być ujawniana przez naukowca-badacza fascynacja jakimś wybranym nurtem myśli politycznej, czy też dążenie do utożsamiania się z nim. Niezbędne byłoby jednak, aby podmiot poznający myśl polityczną dążył do wnikliwego zrozumienia jej istoty i osobliwości oraz odnosił się w miarę empatycznie do postaci kreujących wykładnię takiej lub innej myśli politycznej, aby zrozumieć ich motywację aksjologiczną”⁹.

Drugim osiągnięciem naukowym – jest cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych pt. *Bezpieczeństwo Polski w koncepcjach politycznych po 1989 roku* (osiągnięcie z art. 219 ust. 1 pkt. 2b ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.).

Przedmiotowy cykl składa się z 10 powiązanych ze sobą tematycznie artykułów, opublikowanych w czasopismach naukowych znajdujących się w wykazie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w tym jeden indeksowany w bazie Scopus („Studia Politica. Romanian Political Science Review”). Dwa z tych artykułów są napisane we współautorstwie (mój wkład wynosił 50%).

1. G. Radomski, P. Tomaszewski, *Kierunki rozwoju badań myśli politycznej – wprowadzenie do dyskusji nad problematyką*, „Społeczeństwo i Polityka”, nr 2, 2023, s. 179-202.

2. P. Tomaszewski, *Polityka energetyczna Polski w założeniach programowych Prawa i Sprawiedliwości*, „Historia i Polityka”, nr 6, 2011, s. 111-122.

3. P. Tomaszewski, *Bezpieczeństwo międzynarodowe Polski w refleksji politycznej wybranych prawicowych ugrupowań politycznych w latach 1989-2004*, „Athenaeum Polskie Studia Politologiczne”, vol. 33, 2011, s. 222-234.

⁹ E. Ponczek, *Style i wzorce badań myśli politycznej: od powierzchownej prezentacji do dogłębnego oglądu nomologiczno-eksplanacyjnego*, „Humanities and Social Sciences”, 2015, vol. XX, z. 3, s. 120.

4. P. Tomaszewski, *Siły zbrojne w polskiej myśli politycznej od roku 1989 do wyborów parlamentarnych w 2011 r.*, „Historia i Polityka”, nr 9, 2013, s. 45-57.

5. P. Tomaszewski, *International security in the election programmes of Civic Platform between 2001 and 2015*, "Torun International Studies", no. 1, 2015, s. 135-147.

6. P. Tomaszewski, *The Three Seas Initiative as an element of a stabilization system in Eastern and Middle Europe. Between the political conception itself and the political practice*, "АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН" (AKTUAL'NI PROBLEMY MIZHNARODNYKH VIDNOSYN), № 2 від 1 жовтня 2019 року. ВИПУСК 140, s. 28-35.

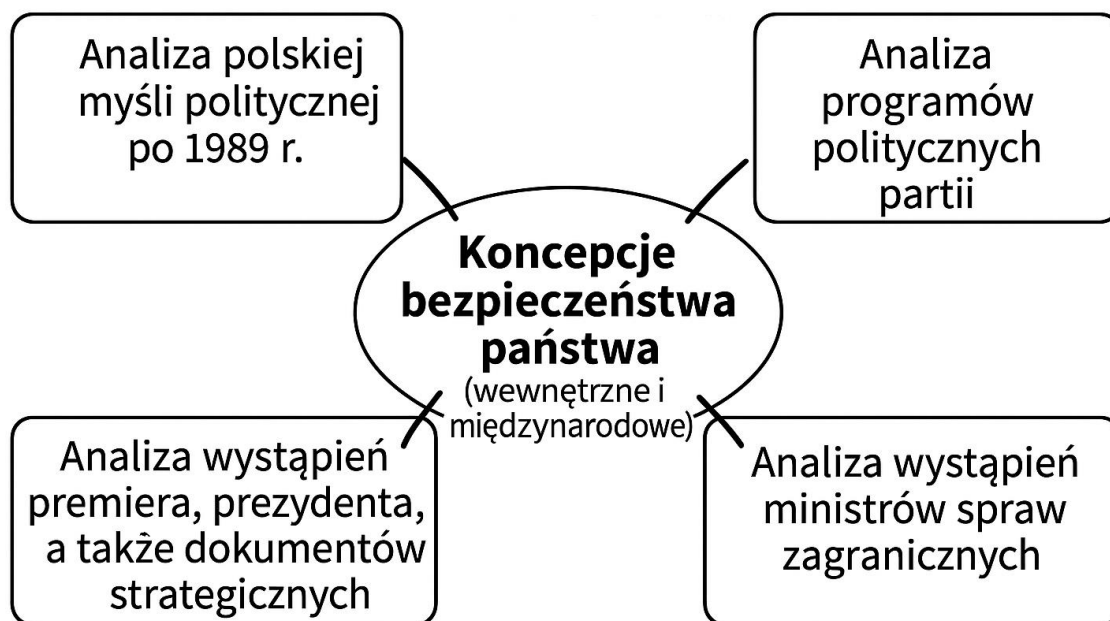
7. P. Tomaszewski, *Центральна та Східна Європа та Південний Кавказ у геополітичних концепціях президента Леха Качинського 2005-2010 (Europa Środkowa i Wschodnia oraz Kaukaz Południowy w geopolitycznych koncepcjach prezydenta Lecha Kaczyńskiego 2005-2010)*, "Social Development and Security", Vol. 11, No. 1, – 2021, s. 22-35.

8. P. Tomaszewski, *A Comparative Discursive Analysis of the Polish Foreign Ministers' Speeches Regarding Poland's Security Policy and Its Cooperation with Ukraine, the Republic of Belarus, and the Russian Federation in the Period 2011-2019*, „Studia Politica. Romanian Political Science Review”, vol. XXI, no. 1, 2021, s. 79-100.

9. A. Lewandowski, P. Tomaszewski, *Koncepcje rozwoju integracji europejskiej na podstawie informacji ministrów spraw zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej (2012–2019)*, „Przegląd Sejmowy”, z. 2, 2021, s. 53-81.

10. P. Tomaszewski, *Wątki ekologiczne w programach polskich środowisk politycznych w kampaniach wyborczych w latach 2015 i 2019*, „Świat idei i Polityki”, nr 1, 2023, s. 31-55.

Od 2010 roku interesowały mnie koncepcje bezpieczeństwa początkowo w polskiej myśli politycznej po 1989 roku, a następnie szerzej w koncepcjach politycznych także administracji rządowej. Przede wszystkim koncepcje przedstawiane przez ministrów spraw zagranicznych w informacjach o zadaniach polskiej polityki zagranicznej. Zainteresowania koncepcjami polityki bezpieczeństwa skłoniły mnie do badań programów politycznych będących, jak zauważył Ian Budge, najbardziej rozbudowanymi poglądami ugrupowań politycznych na wizję porządku społecznego, opracowanymi przez jedyne instytucje, które w demokratycznej polityce mają potencjał ich wdrożenia w działaniach rządu.

Zainteresowania problematyką polityki bezpieczeństwa spowodowały, że zaciekałem się szerzej badaniami nad przedmiotem i podmiotem badań nad bezpieczeństwem. Eksploracja problematyki bezpieczeństwa skłoniła mnie do napisania artykułu wspólnie z dr hab. prof. UMK Piotrem Siemiątkowskim pod tytułem, *Obszar, problematyka i interdyscyplinarność badań nad bezpieczeństwem w polskim dyskursie naukowym*, [w:] *Współczesne wyzwania polityki bezpieczeństwa państwa*, pod red. P. Siemiątkowski, P. Tomaszewski, Z. Polcikiewicz, Toruń 2019, s. 13-29. Doszliśmy do konkluzji, że zarówno przedmiot, jak i podmiot badań bezpieczeństwa w Polsce jest niedoprecyzowany, co z jednej strony jest niewątpliwie słabością w prowadzeniu badań w tym obszarze, ale też ma taką zaletę, że bezpieczeństwem zarówno międzynarodowym jak i wewnętrznym mogą zajmować się zespoły interdyscyplinarne, a badania te mieszczą się w obszarze zainteresowań nauk o polityce i administracji. Artykuł napisany wspólnie z prof. Siemiątkowskim nie został włączony do cyklu ponieważ ukazał się w pracy zbiorowej, a nie czasopiśmie punktowanym, ale miał on duże znaczenie przy zrozumieniu chociażby relacji między naukami o bezpieczeństwie a innymi dyscyplinami z dziedziny nauk społecznych. Zainteresowanie bezpieczeństwem w koncepcjach politycznych doprowadziło mnie do poszukiwania odpowiedzi jakie programowe rozwiązania proponują w tej materii

poszczególne ugrupowania polityczne w Polsce, a także w koncepcjach prowadzenia polityki przez poszczególne rządy RP.

Na podstawie cząstkowych badań przygotowałem artykuły: *Polityka energetyczna Polski w założeniach programowych Prawa i Sprawiedliwości*, „Historia i Polityka”, nr 6, 2011, s. 111-122; P. Tomaszewski, *International security in the election programmes of Civic Platform between 2001 and 2015*, „Torun International Studies”, no. 1, 2015, s. 135-147. Szukałem odpowiedzi na pytanie: na ile różnią się od siebie najważniejsze ugrupowania w kontekście planów rozwoju polskiej armii. Efektem tych badań był artykuł: *Siłły zbrojne w polskiej myśli politycznej od roku 1989 do wyborów parlamentarnych w 2011 r.*, „Historia i Polityka”, nr 9, 2013, s. 45-57. Moja konkluzja była w tamtym okresie następująca: „Nie było zgody w koncepcjach poszczególnych partii, co do liczebności wojsk operacyjnych oraz obrony terytorialnej. Sporo kontrowersji budziła modernizacja armii, która zdaniem wielu środowisk politycznych przebiegała zbyt opieszale i bez konkretnego dalekosiężnego planu. Często podkreślano bardzo złą strukturę wydatków w armii, a także fatalną kondycję polskiej marynarki wojennej. A także wskazywano na kupowanie sprzętu używanego, wymagającego modernizacji, jak chociażby czołgi Leopard. W niektórych środowiskach wspominano również, że polska armia zbyt dużą wagę przykładła do przygotowania operacyjnego wojska do misji ekspedycyjnych, nie zwracając takiej uwagi na obronę kraju, gdzie w razie konfliktu doszłoby do klasycznej operacji lądowej z wykorzystaniem piechoty i czołgów bardzo już dziś przestarzałych” (s. 57). Rozważania o bezpieczeństwie międzynarodowym, a szczególnie energetyce, spowodowały zainteresowanie się koncepcjami prezydenta Lecha Kaczyńskiego, a następnie nowej odsłonie polskiej polityki regionalnej, a więc Inicjatywie Trójmorza. Wyniki badań przedstawione zostały w Ukrainie, co było zabiegiem celowym, aby zainteresować badaczy w Ukrainy polskimi koncepcjami bezpieczeństwa międzynarodowego. Efektem współpracy z czasopismami ukraińskimi były dwa artykuły: *Центральна та Східна Європа та Південний Кавказ у геополітичних концепціях президента Леха Качинського 2005-2010* (*Europa Środkowa i Wschodnia oraz Kaukaz Południowy w geopolitycznych koncepcjach prezydenta Lecha Kaczyńskiego 2005-2010*), Journal of Scientific Papers “Social Development and Security”, Vol. 11, No. 1, – 2021, s. 22-35 oraz: *The Three Seas Initiative as an element of a stabilization system in Eastern and Middle Europe. Between the political conception itself and the political practice*, „АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН” (AKTUAL’NI PROBLEMY MIZHNARODNYKH VIDNOSYN), № 2 від 1 жовтня 2019 року. ВИПУСК 140, s. 28-35).

Podjmowałem także badania komparatystyczne. Przedstawiłem koncepcje więcej niż jednego ugrupowania politycznego, w tym nurtu konserwatywno-liberalnego w artykule: *Bezpieczeństwo międzynarodowe Polski w refleksji politycznej wybranych prawicowych ugrupowań politycznych w latach 1989-2004*, „Athenaeum Polskie Studia Politologiczne”, vol. 33, 2011, s. 222-234. Szukanie powiązań między koncepcjami teoretycznymi zawartymi w myśli politycznej a ich realizacją – spowodowało moje zainteresowanie wystąpieniami ministrów spraw zagranicznych dotyczącymi stanu polskiej polityki zagranicznej, w tym w obszarze bezpieczeństwa (podobne badania podejmowali m.in: Błażej Popławski, *Świat pozaeuropejski w exposé ministrów spraw zagranicznych III RP*, „INFOS BAS”, 2021, nr 3; P. Pochyły, *Problematyka bliskowschodnia w „Informacjach” ministrów spraw zagranicznych RP o zadaniach polskiej polityki zagranicznej przed i po inwazji na Irak w 2003 roku – porównawcza analiza exposé ministrów spraw zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001–2014*, [w:] *Polityka zagraniczna Polski. 25 lat doświadczeń*, Łódź 2016). Badania nad koncepcjami polityki zagranicznej spowodowały, że wraz z dr hab. prof. Arkadiuszem Lewandowskim przeanalizowaliśmy wystąpienia ministrów spraw zagranicznych, a efektem badań był artykuł: *Koncepcje rozwoju integracji europejskiej na podstawie informacji ministrów spraw zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej (2012–2019)*, „Przegląd Sejmowy”, z. 2, 2021, s. 53-81 (mój udział w przygotowaniu artykułu wyniósł 50%). Naszym celem było wykazanie na podstawie analizy treści, różnic i podobieństw w koncepcjach polskiej polityki zagranicznej w odniesieniu do przyszłości Unii Europejskiej. Podczas prowadzenia badań zwracaliśmy uwagę na odniesienia do teorii stosunków międzynarodowych (neorealizmu i neoliberalizmu) w wystąpieniach ministrów. Aby przedstawić znaczenie tematyki Unii Europejskiej w debacie o polskiej polityce zagranicznej, zastosowaliśmy również analizę ilościową. Wizualizacja tych wyników zaprezentowana została w postaci tzw. chmur słów, ukazuje różnice w częstotliwości występowania danej kategorii w opracowywanych dokumentach. Im częstsze występowanie w dokumentach, tym większy rozmiar czcionki i pozycja bliżej centrum. Analiza wystąpień ministrów spraw zagranicznych, a ponadto analizie dokumentów strategicznych (strategie bezpieczeństwa) zaprezentowana została w artykule w czasopiśmie z listy Scopus pt.: *A Comparative Discursive Analysis of the Polish Foreign Ministers' Speeches Regarding Poland's Security Policy and Its Cooperation with Ukraine, the Republic of Belarus, and the Russian Federation in the Period 2011-2019*, „Studia Politica. Romanian Political Science Review”, vol. XXI, no. 1, 2021, s. 79-100. Zainteresowanie koncepcjami politycznymi dotyczącymi bezpieczeństwa międzynarodowego i wewnętrznego, szczególnie w obszarze energetyki, zwróciło moją uwagę na plany dotyczące ochrony

środowiska i ekologii. W swojej pracy oszedłem wyłącznie od badań jakościowych, stosując triangulację i wykorzystując analizę dyskursu przez zastosowanie kluczy kategoryzacyjnych (keyword-based retrieval) i wyłonięnych z nich słów kluczowych, które posłużyły bezpośrednio do analizy ilościowej badanych programów wyborczych. Wyniki badań opublikowałem w artykule: *Wątki ekologiczne w programach polskich środowisk politycznych w kampaniach wyborczych w latach 2015 i 2019*, „Świat Idei i Polityki”, nr 1, 2023, s. 31-55.

Efektem badań bezpieczeństwa Polski w koncepcjach politycznych po 1989 roku był także artykuł dotyczący obszaru zainteresowania i metod badań myśli politycznej napisany wspólnie z prof. dr hab. Grzegorzem Radomskim. Artykuł pt.: *Kierunki rozwoju badań myśli politycznej – wprowadzenie do dyskusji nad problematyką*, „Społeczeństwo i Polityka”, nr 2, 2023, s. 179-202. (mój wkład w przygotowanie tekstu 50%). Impulsem do jego napisania były wieloletnie badania nad myślą polityczną, w szczególności poszukiwanie odpowiedzi na pytania: jakimi metodami należy badać myśl polityczną oraz jaką problematykę badawczą powinni podejmować badacze zajmujący się analizą refleksji politycznej. Ponadto pochyliłem się także nad kwestią, jakie problemy są podejmowane w badaniach myśli politycznej w innych państwach (m.in. w USA, Wielkiej Brytanii czy Federacji Rosyjskiej). Artykuł powstał dzięki współpracy z prof. dr hab. Grzegorzem Radomskim – uznanym badaczem myśli politycznej. Zawarte w nim wnioski były następujące: „W badaniach nad myślą polityczną w Polsce, podobnie jak w państwach Europy Zachodniej, podkreśla się konieczność doprecyzowania pojęć. Akceptowana jest interdyscyplinarność i potrzeba stosowania analiz ilościowych. Jednocześnie formułowane są postulaty włączenia dorobku polskiej myśli do europejskiego obiegu. Zdaniem autorów pojawia się w tym kontekście kolejny istotny problem. W recenzjach prac wielokrotnie akcentuje się, że analiza poszczególnych doktryn politycznych (w szerokim ujęciu stanowiących część myśli politycznej) powinna uwzględniać lokalną specyfikę. Siatka pojęciowa konserwatyzmu, a zwłaszcza klasyfikacja jego nurtów, nie powinna być konstruowana wyłącznie w oparciu o odniesienia do klasycznych odmian brytyjskich czy amerykańskich. Kluczowe staje się zatem zagadnienie delimitacji pojęcia polskiej myśli politycznej. (...) Analizując badania nad myślą polityczną, można stwierdzić, że mimo podejmowanych prób nie udało się w Polsce stworzyć zamkniętego katalogu tematów badawczych, ani też wypracować jednolitego zestawu metodologicznego. Warto jednak zaznaczyć, że również w innych państwach brak jest wyraźnie określonych granic badań nad myślą polityczną, a interdyscyplinarny charakter przedmiotu sprawia, że będą się w nim pojawiać różnorodne ujęcia metodologiczne” (Radomski, Tomaszewski, s. 197, 199).

Osiągnięcie badawcze: „Bezpieczeństwo Polski w koncepcjach politycznych po 1989 roku” prezentuje różnorodne ujęcia bezpieczeństwa państwa, formułowane przez środowiska polityczne oraz związanych z nimi przedstawicieli władz państwowych. Część z wyników badań prezentowanych w artykułach ma charakter komparatystyczny, ukazując zróżnicowanie koncepcji bezpieczeństwa między poszczególnymi środowiskami politycznymi. Całość stanowi istotny wkład metodologiczny, teoretyczny i empiryczny do badań w obszarze nauk o polityce i administracji. W wymiarze metodologicznym szczególną wartość ma zastosowanie badań mieszanych, łączących podejście ilościowe i jakościowe. W ujęciu teoretycznym analizowano paradygmaty, na których opiera się polska polityka zagraniczna w obszarze bezpieczeństwa. Uzyskane wyniki pozwalają zweryfikować kilka popularnych tez. Badania wykazały m.in., że kwestie ochrony środowiska nie są, wbrew obiegowej opinii, częściej podejmowane w programach politycznych (poza partią Zieloni) przez ugrupowania lewicowe, a zagadnienia modernizacji sił zbrojnych a także bezpieczeństwa lokalnego nie różnicują w sposób znaczący stanowisk poszczególnych partii, mimo wyraźnych antagonistycznych deklaracji ich liderów. Analizy ukazały także odmienne podejścia do polityki wschodniej między głównymi aktorami sceny politycznej (Prawem i Sprawiedliwością oraz Platformą Obywatelską), a także różnice między programem rządów PiS w latach 2005–2007 a koncepcjami realizowanymi w okresie rządów Zjednoczonej Prawicy w latach 2019–2023. Moje badania w ujęciu empirycznym pozwalają na rekonstrukcję idei i koncepcji, a także umożliwiają klasyfikację nurtów i tradycji intelektualnych. Dostarczają materiału do analiz porównawczych.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę

Osiągnięcia dydaktyczne:

- W trakcie pracy dydaktycznej na Wydziale Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wyższej Szkole Bankowej w Toruniu oraz Państwowej Akademii Nauk Stosowanych we Włocławku prowadziłem zajęcia dydaktyczne dla studentów na kierunkach: Politologia, Stosunki Międzynarodowe, Bezpieczeństwo Wewnętrzne, Bezpieczeństwo Narodowe, Wojskoznastwo, Ekonomia, Administracja, Dziennikarstwo i Komunikacja Społeczna. Prowadziłem wykłady, ćwiczenia i konwersatoria. Wykładałem takie przedmioty jak: Bezpieczeństwo w programach polskich partii politycznych; Wstęp do badań nad

bezpieczeństwem; Bezpieczeństwo społeczności lokalnych; Geografia polityczna i ekonomiczna; Wprowadzenie do bezpieczeństwa; Teoria bezpieczeństwa, Wstęp do stosunków międzynarodowych, Bezpieczeństwo międzynarodowe; Współczesne doktryny polityczne; Polityka zagraniczna Polski po 1989 r.; Historia konfliktów społecznych XX i XXI wieku; Usytuowanie Polski w Europie w XX i XXI wieku; Bezpieczeństwo wewnętrzne w doktrynach i programach politycznych. Ponadto autorski wykład do wyboru pt.: „Bunt mas - konflikty społeczne. Przyczyny, aktorzy, sposoby rozwiązywania”.

- Jestem wysoko oceniany jako dydaktyk przez studentów. W roku ak. 2023/2024 w badaniach jakości kształcenia, studenci wskazali mnie wśród 10 najwyżżej ocenianych nauczycieli akademickich na Wydziale Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie UMK – zająłem 4 miejsce z oceną 4,90 - przy zwrotności ankiet 30,04%.

- W ramach pracy dydaktycznej prowadziłem seminarium dyplomowe, pełniąc funkcję promotora (ponad 100 prac licencjackich) oraz recenzenta (ponad 100 prac licencjackich i magisterskich).

- **Byłem promotorem pomocniczym** w przewodzie doktorskim mgr. Arkadiusza Fordońskiego w 2016 roku – tytuł doktoratu: *Katolicyzm jako czynnik polaryzujący w głównych konfliktach światopoglądowych w Polsce po 1989 roku*.

Ponadto jako licencjonowany instruktor strzelectwa prowadziłem zajęcia teoretyczne i praktyczne z broniostwa oraz posługiwania się bronią palną. Jestem członkiem Polskiego Związku Instruktorów i Trenerów Formacji Ochronnych „I.P. SYSTEM”.

Osiągnięcia popularyzacyjne:

- Prowadziłem szkolenia, kursy, prelekcje dla jednostek samorządu terytorialnego oraz szkół średnich (I LO w Sierpcu, III LO w Grudziądzu, Zespół Szkół Nr 1 w Kutnie). Kursy i szkolenia związane były z moimi doświadczeniami związanymi z prowadzeniem czasopisma naukowego oraz zasiadaniem w Komisji Ewaluacji Nauki. Przykładem może być: wystąpienie: „Rozwój czasopism naukowych” w Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Open Access. Rola bibliotek w upowszechnianiu idei otwartej nauki w dniu 25.04.2023 r. we Włocławku. Udział w konferencji „Wyzwania procesu ewaluacji jakości kształcenia w szkołach doktorskich”, 4-5 listopada 2024 r. w Toruniu. Jako szkoleniowiec brałem udział w kursach

dotyczących ewaluacji przygotowanych dla doktorantów, a organizowanych przez Fundację Scientia Toruniensis. Zainteresowania badawcze związane z obszarem smart city przekazywałem w panelu Smart City – Konferencja Czas na Region 24 maja 2023 r., czy też podczas udział w panelu o wyzwaniach smart dla samorządów na Kujawsko-Pomorskie Forum Innowacji, Nauki, Biznesu i Samorządu – Toruń 5-7 listopad 2023 r.

- Zasiadałem w jury III i IV (lata 2013, 2014) edycji Kujawsko – Pomorskiej Olimpiady Wiedzy o Bezpieczeństwie.
- Zasiadałem kilkakrotnie w jury „Mistrzostw Torunia debat Oksfordzkich” oraz w jury Konkursu Naukowego E(x)plory w 2015.
- **Jestem współautorem cyklu spotkań z naukowcami, publicystami, analitykami zajmującymi się problematyką bezpieczeństwa międzynarodowego „Świat Od Nowa”. Cykl współprowadzę z dr hab. prof. UMK Marcinem Czyżniewskim oraz dr Agnieszką Bryc. Jestem współautorem podcastu „Świat Od Nowa”, w którym rozmawiamy o polityce zagranicznej i geopolityce.**
- **Prowadzę autorską audycję w Radio Sfera i związany z nią podcast: „Fokus na kampus”.**
- Od kilku lat stale komentuję wydarzenia polityczne w regionie w programie radiowym „Regionalny punkt widzenia” – Radio PiK oraz **w programie Grzegorza Jankowskiego pt.: „Punkt widzenia Jankowskiego” na antenie telewizji Polsat.** Moje komentarze polityczne ukazywały się na łamach prasy regionalnej „Gazeta Pomorska”, „Nowości”, Polska Agencja Prasowa, a także w TVP Bydgoszcz, a także w Polskim Radio 24 oraz dla Polskiej Agencji Prasowej.
- Prowadziłem panel dotyczący podsłuchów programem Pegasus – na 22 objazdowym WATCH DOCS – Prawa człowieka w filmie w 2024 r. w Toruniu.
- Jestem ekspertem EduQuality – firmy zajmującej się szkoleniami, warsztatami i kursami.

Osiągnięcia organizacyjne:

- Jestem członkiem oddziału toruńskiego Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych – obecnie członkiem zarządu tegoż oddziału. W ramach prac PTNP prowadziłem z dr hab. prof. UMK Wojciechem Peszyńskim „Kawiarnię politologiczną” – cykl spotkań naukowców i samorządowców w Centrum Sztuki Współczesnej w Toruniu, z udziałem studentów i mieszkańców miasta.

- **W latach 2016-2020 pełniłem funkcję prodziekana ds. studenckich na Wydziale Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie UMK.** Zasiadałem jako przedstawiciel młodszych pracowników naukowych w Radzie Wydziału w latach 2009-2018. Zostałem wybrany w 2020 roku ponownie prodziekanem ds. studenckich, ale zrezygnowałem z funkcji, gdyż zostałem zgłoszony przez Rektora UMK i wybrany do Rady Narodowego Centrum Badań i Rozwoju – jednak po 2 latach prac nad projektami strategicznymi w ramach Rady NCBiR – zostałem z niej odwołany na skutek zawirowań politycznych, jakie towarzyszyły jej działaniu.

- Byłem managerem kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne w roku akademickim 2013/2014, który zakładałem w Wyższej Szkole Bankowej w Toruniu, a także pełnomocnikiem dydaktycznym dziekana ówczesnego Wydziału Politologii i Studiów Międzynarodowych UMK ds. kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne w latach 2014-2016.

- Byłem sekretarzem wydziałowej komisji wydawniczej.
- W roku akademickim 2024/2025 jestem przewodniczącym Wydziałowej Rady ds. Jakości Kształcenia WNoPiB oraz członkiem Uczelnianej Rady Jakości Kształcenia.

- **Ponadto pełniłem funkcję pełnomocnika rektora UMK do spraw aktywizacji życia kulturalnego i naukowego studentów UMK w latach 2009-2016.**

- Byłem członkiem komisji dyscyplinarnej przy ministrze nauki i szkolnictwa wyższego.

- **Obecnie jestem rzecznikiem prasowym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.**

- **Jestem członkiem Komisji Ewaluacji Nauki,** pracuje w Zespole do spraw wykazów czasopism i wydawnictw. Dzielę się swoją wiedzą i doświadczeniami związanymi z czasopismami z nauk społecznych i humanistycznych na licznych spotkaniach i warsztatach.

- W latach 2018-2022 byłem członkiem Rady Muzeum przy Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy.

- Jestem członkiem Rady Dyscypliny Nauki o Polityce i Administracji WNoPiB UMK.

Za działalność organizacyjną i naukową byłem **kilkukrotnie wyróżniany i nagradzany.**

1.	Nagrodę Indywidualną Rektora Państwowej Uczelni Zawodowej we Włocławku I stopnia w 2021 r.
2.	Nagrodę Indywidualną Rektora Państwowej Akademii Nauk Stosowanych II stopnia w 2022 r.
3.	Indywidualne Wyróżnienie Rektora UMK w roku ak. 2019/2020.
4.	Indywidualne Wyróżnienie Rektora UMK w roku ak. 2018/2019.
5.	Zespołowe Wyróżnienie Rektora UMK w 2018 r.
6.	Indywidualne Wyróżnienie Rektora UMK w roku ak. 2017/2018
7.	Indywidualną Nagrodę III stopnia Rektora UMK w 2011 roku
8.	Wyróżnienie Rektora UMK w 2011 roku.

Jestem wiceprezesem fundacji o charakterze naukowym, zajmującej się współpracą między podmiotami zewnętrznymi a naukowcami: „**Scientia et Progressus**”.

7. Inne ważne informacje dotyczące kariery zawodowej

Poza stałym zatrudnieniem na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika oraz w innych szkołach wyższych i instytucie badawczym, współpracowałem z różnymi uczelniami również w ramach innych form zatrudnienia, w szczególności umów zlecenia. Zainteresowania badawcze miały od początku charakter interdyscyplinarny, co skutkowało podejmowaniem problematyki wykraczającej poza jeden obszar tematyczny. Od czasów studenckich przedmiotem moich analiz pozostaje jednak myśl polityczna: początkowo w odniesieniu do okresu przed 1939 rokiem, współcześnie zaś w kontekście jej powiązań z koncepcjami bezpieczeństwa państwa oraz nurtami refleksji eklektycznej o charakterze konserwatywno-liberalnym.

Moje badania dotyczące bezpieczeństwa Polski w koncepcjach politycznych po 1989 roku były rozwijane także poza cyklem artykułów. Na szczególną uwagę zasługują prace:

- Wybór źródeł: *Bezpieczeństwo zewnętrzne państwa w polskiej myśli politycznej po 1989 r.*, pod red. A. Lewandowski, G. Radomski, P. Tomaszewski, Toruń 2012.

Prace pod red.:

Bezpieczeństwo energetyczne państwa, pod red. Arkadiusz Czwołek, Piotr Siemiątkowski, Patryk Tomaszewski, Toruń 2018.

Współczesne wyzwania polityki bezpieczeństwa państwa, pod red. P. Siemiątkowski, P. Tomaszewski, Z. Polcikiewicz, Toruń 2019.

Artykuły:

1. *Bezpieczeństwo energetyczne współczesnej Polski w koncepcjach politycznych środowisk politycznych* [w:] *Bezpieczeństwo energetyczne państwa*, pod red. A. Czwołek, P. Siemiątkowski, P. Tomaszewski, Toruń 2018.

2. *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych w programach ogólnopolskich i lokalnych środowisk politycznych. Między teorią a realizacją*, [w:] *20 lat samorządu terytorialnego. Próba ewaluacji*, pod red. A. Fordońskiego, A. Lewandowskiego, G. Radomskiego, Płock 2019.

3. R. Musiałkiewicz, P. Tomaszewski, *Dostęp do broni palnej w koncepcjach współczesnej polskiej myśli politycznej*, „Historia i Polityka”, nr 31, 2020, DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/HiP.2020.009>

4. *Ład środowiskowy w mieście w koncepcjach wybranych komitetów wyborczych w wyborach w 2018 r. Między innowacyjnością a utopią* [w:] *Innowacyjny samorząd. Rola samorządu w kreowaniu innowacyjności regionalnej*, pod red. L. Czaplewski, D. Jurewicz, A. Szóstek, Toruń 2020.

5. *Wpływ sytuacji w Republice Białorusi i w Ukrainie na bezpieczeństwo Polski w koncepcjach i praktyce politycznej ugrupowań prawicowych w Polsce po 2015 roku* [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Aspekty metodologiczne i systemowe*, pod red. P. Bajora, Kraków 2020, s. 235-257.

6. *Ochrona środowiska naturalnego jako wyzwanie strategiczne na szczeblu ogólnopolskim, regionalnym i lokalnym* [w:] *Wymiary bezpieczeństwa – ujęcie interdyscyplinarne 2.0*, pod red. Monika Kamper-Kubańska, Karolina Kaszlińska, Paweł Sobierajski, Toruń 2020.

7. *Bezpieczeństwo w mieście. Koncepcje ruchów miejskich* [w:] *Obywatele miast. Miasto obywateli, wokół problematyki bezpieczeństwa społeczności lokalnej*, pod red. Daniel Urbański, Małgorzata Panek, Płock 2020.

8. *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych w dokumentach programowych wybranych partii startujących w wyborach parlamentarnych w 2015 roku*, „Athenaeum Polskie Studia Politologiczne”, nr 54, 2017.

Rozważania o bezpieczeństwie w koncepcjach politycznych, a także powiązanie zagadnień badawczych z zajęciami, które prowadzę np.: bezpieczeństwo społeczności lokalnych spowodowały, że wyszedłem ze swoimi badaniami poza różne aspekty koncepcji bezpieczeństwa międzynarodowego. Wyniki badań opublikowano w uznanym piśmie w środowisku politologicznym, a tekst nosił tytuł: *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych w dokumentach programowych wybranych partii startujących w wyborach parlamentarnych w 2015 roku*, „Athenaeum Polskie Studia Politologiczne”, nr 54, 2017, s. 137-147.

Jak już wspominałem od 2005 roku jestem nieprzerwanie redaktorem naczelnym czasopisma naukowego „Historia i Polityka” – obecnie kwartalnik – dwa numery w j. polskim i dwa w języku angielskim.

Jestem autorem kilku książek dotyczących historii myśli politycznej. W badaniach dotyczących okresu przed 1939 r. interesowała mnie przede wszystkim historia myśli nacjonalistycznej. Prace z obszaru historii myśli politycznej były wielokrotnie cytowane. Warto wspomnieć o takich pozycjach jak wybory źródeł z obszernymi wstępami:

Od przełomu narodowego do ruchu młodonarodowego. Związek Młodej Polski 1937-1939. Studium z dziejów myśli narodowo-państwowej, Kalisz 2021, ss. 281.

A. Meller, T. Sikorski, P. Tomaszewski, *Nacjonalista legionowy. Publicystyka polityczna Jana Hoppego do 1939 r.*, Biała Podlaska 2014, ss. 277.

Ku Nowemu Barokowi. Myśl Polityczna Karola Stefana Frycza (1910-1942). Wybór źródeł, pod red. A. Mellera, P. Tomaszewskiego, Warszawa 2012, ss. 205.

Ponadto ukazał wybór źródeł dotyczący współczesnej myśli politycznej:

Bezpieczeństwo zewnętrzne państwa w polskiej myśli politycznej po 1989 r., pod red. A. Lewandowski, G. Radomski, P. Tomaszewski, Toruń 2012, ss. 423.

Recenzowałem także monografie autorskie i prace pod redakcją m.in. A. Meller, *Myśl społeczno-polityczna Marina Reutta w latach 30. XX wieku*, Warszawa 2011; P. Rećko, *Państwo ukraińskie w polskiej myśli politycznej II RP*, Toruń 2016; M. Wiśniewska, *Koszty kary śmierci i kary dożywocia w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Wprowadzenie do problematyki*, Toruń 2022; *Innowacyjny samorząd. Zielona transformacja – szanse i wyzwania*, pod red. J. Laskowska, K. Czarnecki, F. Nalikowski, Włocławek 2024.

W dniu 7 września 2018 roku złożyłem do Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów wniosek o wszczęcie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie historia, na podstawie rozprawy pt. *Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie w latach 1919–1939. Studium z dziejów i postaw ideowych studentów* (Toruń 2018, ss. 612). Decyzja o podjęciu tego postępowania była wynikiem mojej pracy w ramach grantu badawczego pt. *Hinc Itura ad Astra – Uniwersytet S. Batorego, monografia* (nr rej. 11H 11 011180, nr umowy 0059/FNiTP/H11/80/2012), realizowanego w latach 2012–2017 w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (MNiSW) pod kierunkiem dr. hab. Mirosława A. Supruniuka. Efektem tego projektu była wspomniana monografia, którą liczne środowiska naukowe uznały za znaczące osiągnięcie badawcze, spełniające ówczesne wymogi formalne do wszczęcia procedury habilitacyjnej. W tamtym okresie jednym z głównych nurtów moich badań pozostawała historia myśli politycznej II Rzeczypospolitej oraz dzieje organizacji młodzieżowych, chociaż zajmowałem się już w tamtym okresie myślą polityczną po 1989 roku. W toku postępowania habilitacyjnego otrzymałem trzy recenzje: dwie pozytywne i jedną negatywną. W mojej ocenie opinia negatywna została sporządzona w sposób stronniczy, a jej autor pozostawał w relacjach akademickich z innymi osobami zaangażowanymi w powiązane projekty badawcze. Z tego względu wystąpiłem do Centralnej Komisji o wyłączenie wskazanego recenzenta z dalszego postępowania, jednak wniosek ten został oddalony. Ostatecznie, w dniu 26 maja 2020 roku, wydano odmowę nadania mi stopnia doktora habilitowanego. Warto zaznaczyć, że w momencie składania wniosku nie byłem już aktywnie związany z badaniami stricte historycznymi, odchodząc od ujęć deskryptywnych na rzecz innych perspektyw badawczych, co – w mojej ocenie – mogło mieć wpływ na sposób oceny mojego dorobku przez komisję habilitacyjną. Od 2020 roku wycofywałem się z projektów interdyscyplinarnych, z udziałem badań historycznych, chociaż ze względu na zainteresowania

myślą polityczną II RP oraz środowiskami młodzieżowymi powstało jeszcze kilka moich opracowań w tej tematyce, ale na podstawie badań z wcześniejszych lat. Wspomniane postępowanie miało też pozytywny aspekt, ponieważ po jego zakończeniu skupiłem się na badaniach związanych z dyscypliną nauki o polityce i administracji, a od 2020 roku intensywnie pracowałem nad poprawieniem swojego warsztatu badawczego oraz umiędzynarodowienia osiągnięć naukowych.

Obecnie pracuję nad zagadnieniem: *Miasto jako koncepcja polityczna*.